

Fratelli tutti. Poziv na socijalno prijateljstvo i sveopće bratstvo, Stjepan BALOBAN – Dubravka PETROVIĆ ŠTEFANAC (ur.), Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2022., 328 str.

Zbornik radova koji su uredili Stjepan Baloban i Dubravka Petrović Štefanac donosi radove sa simpozija naslovljenog »Fratelli tutti«, koji se održao u Zagrebu 23. rujna 2021. godine u dvorani Vijenac Nadbiskupijskog pastoralnog instituta. Zbornik se sastoji od: »Predgovora« (7-12), koji potpisuje Stjepan Baloban, »Pozdravne riječi« (15-28), »Izlaganja« (33-312), »Podataka o autorima« (315-316), »Popisa knjiga u izdanju i suizdanju Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve« (317-319), »Sadržaje« (321-322) i »naslovljenog dijela Iz recenzija« (327-328) u kojem su doneseni ulomci iz recenzije Jerka Valkovića i Mirjane Pinezić.

Prvi dio Zbornika, »Pozdravne riječi« (15-28), sadrži sljedeće tekstove: »Pozdravna riječ kardinala Josipa Bozanića, nadbiskupa zagrebačkog« (15-18), »Videopozdrav Želimira Puljića, nadbiskupa zadarskog, predsjednika Hrvatske biskupske konferencije« (19-20), »Pozdrav Giorgia Lingue, apostolskog nuncija u Republici Hrvatskoj« (21-23) i »Pozdravna riječ Đure Hranića, nadbiskupa đakovačko-osječkog, predsjednika Upravnog vijeća Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK-a« (25-28). Unutar ovog dijela Zbornika urednici su pred čitatelja stavili i »Program« (30-31).

Drugi dio Zbornika, »Izlaganja« (33-312) sastoji se od ukupno osam radova od kojih je prvi »Enciklika *Fratelli tutti*« (35-58) autora Željka Tanjića u kojemu iznosi »dva važna teološka principa pape Franje«, koje autor uočava i u naslovnoj enciklici, a riječ je o: »vjernosti Drugom vatikanskom koncilu« i »shvaćanje Crkve kao poliedra«. Spomenuta dva teološka principa autor razlaže i približava čitatelju u čitavu radu da bi na kraju zaključio u suglasju s papom i mnogim misliocima kad je posrijedi utjecaj naroda Božjeg na kulturu: »Niti smo, kako on kaže, jedini koji oblikuju kulturu, niti smo najvažniji, niti nas se najviše sluša.«

Rad Nedićka Ante Ančića naslovljen »Svaki dan pruža novu priliku. Primjer dobrog Samarijanca« (61-94) pred čitatelja stavlja »triježno promišljanje, svestranije i dublje sagledavanje sadržaja, naravi i glavnih poruka enciklike«. Autor je svoj rad posvetio drugom poglavlju Enciklike te nijansiranim teološkim govorom, trajno posežući za sugovornicima u fusnotama, opisuje čitateljstvu važnost tog poglavlja kao i problematična mjesta, napose ono o zakonitoj obrani napadnutog naroda. N. A. Ančić stoga zaključuje: »Stajalište pape Franje odudara od koncilskog nauka, a još više se razlikuje od učenja KKC-a, jer zanemaruje konkretne prilike u korist paušalne osude svake vrste kolektivnog nasilja.«

Tonči Matulić donosi rad »Je li moguć 'otvoreni svijet' pape Franje?« (95-139) u kojemu problematizira treće poglavlje Enciklike naslovljeno »Osmisliti i stvoriti otvoreni svijet«. Autor čitavim radom želi »istražiti i kritički predstaviti glavne uvjete i mogućnosti, nosive ideje i poticaje na putu osmišljavanja i stvaranja jednog, ipak, drukčijeg svijeta od svijeta koji danas poznajemo i u kojemu živimo.« Zaključuje da Enciklika nije »ništa drugo doli jedan suvremeni pokušaj aktualizacije koncilskog nauka sadržanog u *Gaudium et spes*.«

»Politika u službi općega dobra« (141-154) naslov je rada Josipa Grbca u kojem autor sažeto progovara o »putokazu djelovanja« koji se nalazi u Enciklici, točnije, u njezinu petom poglavlju. Podijelivši svoj rad na devet dijelova, autor započinje velikom tvrdnjom o politici kao temelju sveopćeg bratstva da bi nas korak po korak doveo do zaključka da je »čovjek [onaj] koji oplemenjuje politiku« te se stoga kao važno nameće pitanje odgoja čovjeka, osobe, da bi istinski mogao oplemeniti ljudsko društvo, veliku obitelj.

Aziz Hasanović svojim radom »Islamska vizija ljudskog bratstva« (155-166) donosi čitatelju teološki okvir ljudskog bratstva kako ga razumijeva islamska teologija i tumači »zajedničku platformu nebeskih religija«. Autor zaključuje da Enciklika daje »ohrabrenje i nadu i dodatno obvezuje da jačamo kulturu dijaloga i međusobnog povjerenja«.

»'Oružjem dijaloga' do socijalnog prijateljstva« (167-204) rad je autorice Silvije Migles u kojem se čitatelj pobliže upoznaje sa sintagmom »socijalno prijateljstvo« i njezinom bogatom poviješću jer nju papa Franjo donosi sa sobom iz južnoameričkog konteksta, gdje je, uslijed složene društvene situacije u kojoj je djelovao, mudro birao pojmove neopterećene ideologijskim zastranjenjima i zlorabama. Minucioznom predstavljanjem dosadašnjih socijalnih enciklikâ, autorica je pokazala da se sadržajno »socijalno prijateljstvo« već nalazi u domeni socijalnog nauka Crkve te da su kršćani pozvani »pretvarati ga u konkretnu praksu«.

Autorski dvojac Tadija Milikić i Stanko Perica u svom opsežnom radu »Migranti i migracije u svjetlu sveopćega bratstva« (205-257) predstavljaju temu migranata i migracije te njihovu povezanost s naglascima koje nalaze u četvrtom poglavlju Enciklike. Autori nas upoznaju sa »stvarnim izazovima i autentičnim odgovorima« u pitanju migracijâ, potom tumače »perspektivan i numerički pogled na migracije« da bi nas doveli do bogatog zaključka u kojemu tvrde da se »suprotstavljenost između socijalnoga prijateljstva i sveopćega bratstva razumijeva i tumači kao sasvim prirodna napetost koja je u funkciji istinskoga ljudskog razvoja«.

Igor Jakobfi potpisuje posljednji rad Zbornika naslovljen »Mirovni proces zahtijeva trajnu predanost. Prema pomirenom hrvatskom društvu« (259-312) u čija tri dijela vrlo jasno objašnjava svrhu njegova pisanja. Prvi dio »Cilj pokretanja mirovnog procesa jest njegova provedba« pred nas stavlja ne samo mirovni proces nego i bratstvo i sukob koji postoje u odnosu. Upravo njihov napet odnos čini logičnim i utemeljenim naslov prvog dijela, tj. naslovnu tvrdnju. Drugi dio naslovljen »Cilj provedbe mirovnog procesa jest izgradnja bratstva« nastoji na teorijskoj, a potom i na praktičnoj razini razglobiti subjekte i objekte provedbe mirovnog procesa, tj. aktere i njihove instrumente kojima će djelatno ostvarivati i izgrađivati bratstvo. Posljednji dio naslovljen »Uloga i doprinos Crkve u pokretanju mirovnih procesa u hrvatskom društvu« započinje opširnom tablicom »Pregled aktualnih sukoba u hrvatskom društvu« koja služi kao temelj za razvoj misli o doprinosu Crkve koji postoji i koji je još moguć (na svim razinama Crkve u Hrvatskoj) u vidu smjernica za djelovanje.

Vatroslav Siketić